
شاخص‌های اشتغال و بیکاری در استان تهران

(۱۳۹۰-۱۳۹۵)

اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان تهران

معاونت اقتصادی

زمستان ۱۳۹۵

عنوان گزارش : شاخص‌های اشتغال و بیکاری در استان تهران

دستگاه تهیه کننده : امور اقتصادی و دارایی استان تهران

واحد تدوین : معاونت اقتصادی

مسئول مطالعه : الله محمد آقائی، محمد علیخانی

تدوین : ابوذر سالاری

زمان تدوین : زمستان ۱۳۹۵

*استفاده از مطالب، با ذکر شناسنامه گزارش بلامانع می باشد.

فهرست مطالب

۳.....	۱. مقدمه
۴.....	۲. تعاریف و مفاهیم
۶.....	۳. شاخص‌ها
۷.....	۴. ترکیب جمعیت فعال اقتصادی + ۱ ساله و بیشتر
۹.....	۵. شاخصهای اشتغال و بیکاری
۱۱.....	۶. بررسی سهم اشتغال در بخشهای مختلف اقتصادی
۱۳.....	۷. جمع‌بندی

۱. مقدمه

مشکل بیکاری در دهه‌های اخیر به صورت یکی از مسایل حاد کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته بوده در این کشورها جنبه‌های مختلف بیکاری در تار و پود جامعه نهفته شده و به صورت مزمن درآمدی است. از مهمترین دلایل ایجاد بیکاری در کشورهای مختلف می‌توان به رشد بی‌رویه شهرها، آزاد شدن نیروی کار شاغل در بخش کشاورزی و عدم جذب نیروی مازاد در سایر بخش‌ها، رشد ناهماهنگ شهر و روستا، قوانین و مقررات دست و پاگیر و افزایش شدید عرضه نیروی کار به دلیل رشد بالای جمعیت در برخی از برهه‌های تاریخی اشاره نمود.

این گزارش ضمن ارائه تعاریف و مفاهیم مورد استفاده در محاسبه شاخص‌های مربوط به اشتغال و بیکاری، وضعیت موجود این شاخص‌ها در کشور و استان تهران بر اساس آمار و اطلاعات منتشر شده توسط مرکز آمار ایران را جهت بهره‌برداری مدیران و کارشناسان محترم ارائه نموده است.

۲. تعاریف و مفاهیم

✓ جمعیت فعال اقتصادی

تمام افراد ۱۰ ساله و بیش تر که در هفته تقویمی قبل از هفته آمارگیری (هفته مرجع) طبق تعریف کار، در تولید کالا و خدمات مشارکت داشته (شاغل) یا از قابلیت مشارکت برخوردار بوده‌اند (بیکار)، جمعیت فعال اقتصادی محسوب می‌شوند.

✓ جمعیت غیرفعال اقتصادی

تمام افراد ۱۰ ساله و بیش تر که در طول هفته مرجع طبق تعریف، در هیچ‌یک از دو گروه شاغلان و بیکاران قرار نمی‌گیرند، جمعیت غیرفعال اقتصادی محسوب می‌شوند.

✓ شاغل

تمام افراد ۱۰ ساله و بیش تر که در طول هفته مرجع، طبق تعریف کار، حداقل یک ساعت کار کرده یا بنا به دلایلی به طور موقت کار را ترک کرده باشند، شاغل محسوب می‌شوند. ترک موقت کار در هفته مرجع با داشتن پیوند رسمی شغلی، برای مزد و حقوق بگیران و تداوم کسب و کار برای خوداشتغالان، به عنوان اشتغال محسوب می‌شود. افراد زیر نیز به لحاظ اهمیتی که در فعالیت اقتصادی کشور دارند، شاغل محسوب می‌شوند:

➤ افرادی که بدون دریافت مزد برای یکی از اعضای خانوار خود که با وی نسبت خویشاوندی دارند، کار می‌کنند

(کارکنان فامیلی بدون مزد)

➤ کارآموزانی که در دوره کارآموزی فعالیتی در ارتباط با فعالیت موسسه محل کارآموزی انجام می‌دهند، یعنی

مستقیماً در تولید کالا یا خدمات سهیم هستند و فعالیت آن‌ها "کار" محسوب می‌شود.

➤ محصلانی که در هفته مرجع مطابق تعریف، کار کرده‌اند.

➤ تمام افرادی که در نیروهای مسلح به صورت کادر دائم یا موقت خدمت می‌کنند (نیروهای مسلح پرسنل کادر

و سربازان، درجه‌داران، افسران وظیفه نیروهای نظامی و انتظامی).

اشتغال ناقص زمانی ✓

افراد دارای اشتغال ناقص زمانی شامل تمام شاغلانی است که در هفته مرجع، حاضر در سرکار یا غایب موقت از محل کار بوده، به دلایل اقتصادی نظیر رکود کاری، پیدا نکردن کار با ساعت بیشتر، قرار داشتن در فصل غیرکاری و ... کم‌تر از ۴۴ ساعت کار کرده و خواهان و آماده برای انجام کار اضافی در هفته مرجع بوده اند.

بیکار ✓

بیکار به تمام افراد ۱۰ ساله و بیش‌تر اطلاق می‌شود که:

- در هفته مرجع فاقد کار باشند (دارای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی نباشند).
- در هفته مرجع یا هفته بعد از آن آماده برای کار باشند (برای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی آماده باشند).
- در هفته مرجع و سه هفته قبل از آن جویای کار باشند (اقدامات مشخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزدبگیری و یا خوداشتغالی به عمل آورده باشند).
- افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده یا انتظار بازگشت به شغل قبلی جویای کار نبوده، ولی فاقد کار و آماده برای کار بوده‌اند نیز بیکار محسوب می‌شوند.

۳. شاخص‌ها

✓ نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت)

عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۰ ساله و بیشتر به جمعیت در سن کار (۱۰ ساله و بیشتر)،

ضرب در ۱۰۰.

✓ نرخ اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب در ۱۰۰.

✓ نسبت اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیشتر به کل جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر، ضرب در ۱۰۰.

✓ نرخ بیکاری

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب در ۱۰۰.

✓ نرخ اشتغال ناقص

عبارت است از نسبت جمعیت دارای اشتغال ناقص به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب در ۱۰۰.

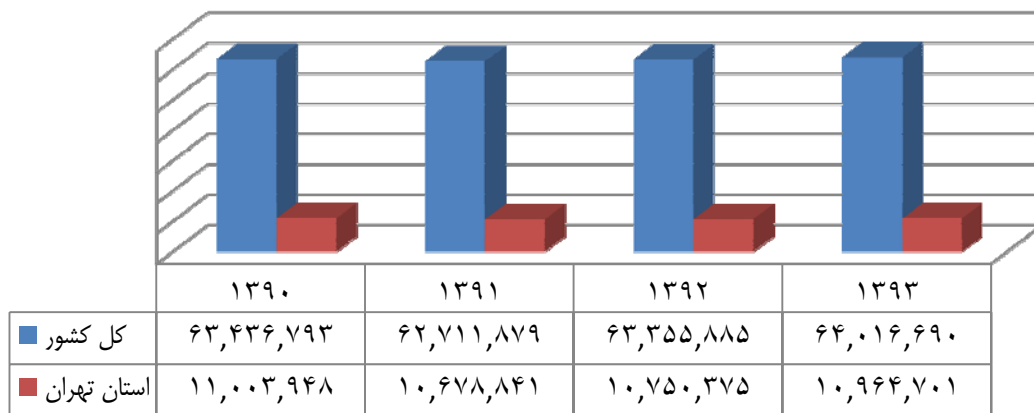
✓ سهم اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل با ویژگی موردنظر به کل جمعیت شاغل، ضرب در ۱۰۰.

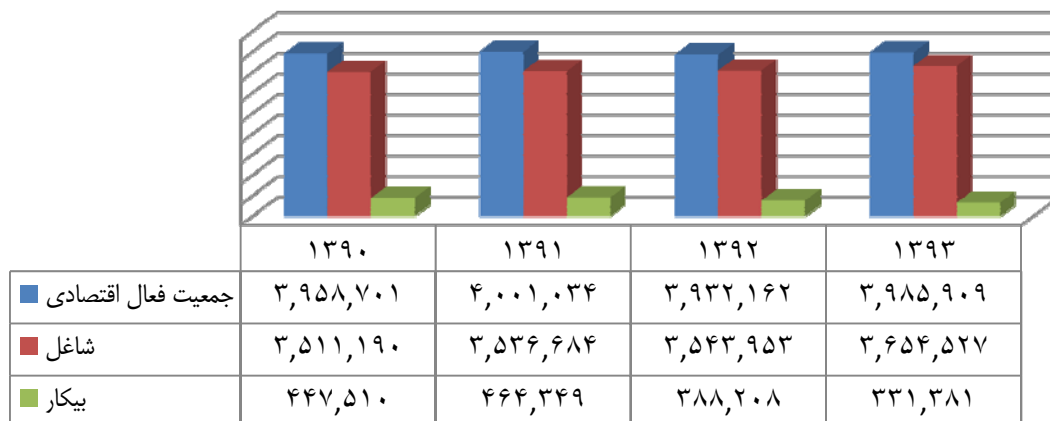
۴. ترکیب جمعیت فعال اقتصادی ۱۰ ساله و بیشتر

جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر استان تهران در سال ۱۳۹۰ معادل ۱۱,۰۰۳,۹۴۸ نفر بوده که حدود ۱۷/۳ درصد از جمعیت کل کشور (۶۳,۴۳۶,۷۹۳ نفر) را شامل شده و با روندی کاهشی به ۱۰,۹۶۴,۷۰۱ نفر (۱۷/۱ درصد) در سال ۱۳۹۳ رسیده است.

نمودار (۱): جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر

نمودار (۲): ترکیب جمعیت فعال اقتصادی ۱۰ ساله و بیشتر استان تهران

جمعیت فعال اقتصادی استان تهران در سال ۱۳۹۰ معادل ۳،۹۵۸،۷۰۱ نفر بوده که از این تعداد ۳،۵۱۱،۱۹۰ نفر (معادل ۸۷/۷ درصد) شاغل و ۴۴۷،۵۱۰ نفر (معادل ۱۲/۳ درصد) بیکار بودند. این تعداد در سال ۱۳۹۳ به ۳،۹۸۵،۹۰۹ نفر کاهش یافته است. همچنین سهم شاغلین به ۸۹/۴ درصد افزایش و سهم بیکاران به ۱۰/۶ درصد کاهش یافته است.

جدول (۱): سهم جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر استان تهران از کل کشور

عنوان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	۱۷/۳	۱۷	۱۷	۱۷/۱
جمعیت فعال اقتصادی	۱۶/۹	۱۷	۱۶/۵	۱۶/۷
جمعیت شاغل	۱۷/۱	۱۷/۱	۱۶/۶	۱۷/۲
جمعیت بیکار	۱۵/۶	۱۶/۳	۱۵/۶	۱۳/۲

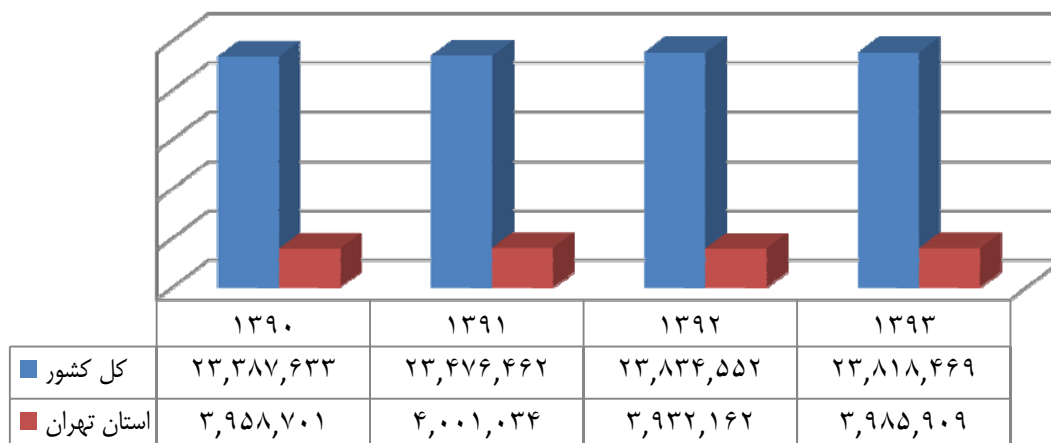
مأخذ: مرکز امار ایران

جدول (۲): ترکیب جمعیت فعال اقتصادی ۱۰ ساله و بیشتر استان تهران

عنوان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
سهم جمعیت شاغل	۸۷/۷	۸۷/۹	۸۹/۶	۸۹/۴
سهم جمعیت بیکار	۱۲/۳	۱۲/۱	۱۰/۴	۱۰/۶

مأخذ: مرکز امار ایران

نمودار (۳): جمعیت فعال اقتصادی ۱۰ ساله و بیشتر

۵. شاخص‌های اشتغال و بیکاری

نرخ مشارکت اقتصادی در استان تهران و کل کشور در سال ۱۳۹۰ به ترتیب معادل ۳۶/۹ و ۳۶ درصد بوده که با روندی نسبتاً افزایشی به ۳۷/۱ و ۳۸/۲ درصد در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است. در بهار و تابستان سال ۱۳۹۵ نرخ مشارکت اقتصادی در کشور به ترتیب ۳۹/۵ و ۴۰/۴ درصد و در استان تهران به ترتیب ۴۰/۵ و ۴۱/۲ درصد بوده است. نرخ مشارکت اقتصادی در تابستان ۱۳۹۴ در کشور و استان تهران به ترتیب ۳۸/۹ و ۳۷/۷ درصد بوده است.

نرخ بیکاری در استان تهران و کل کشور در سال ۱۳۹۰ به ترتیب معادل ۱۱/۳ و ۱۲/۳ درصد بوده که با روندی کاهشی به ۸/۱ و ۱۱ درصد در سال ۱۳۹۴ کاهش یافته است. در فصل بهار و تابستان ۱۳۹۵ آمار منتشره نرخ بیکاری در کشور ۱۲/۲ و ۱۲/۷ درصد بوده که نشان‌دهنده افزایش نرخ بیکاری نسبت به پایان سال ۱۳۹۴ می‌باشد. همچنین در استان تهران نرخ بیکاری از ۸/۱ درصد در سال ۱۳۹۴ به ۱۳/۵ درصد در فصل بهار و ۱۳/۳ درصد در فصل تابستان ۱۳۹۵ رسیده است. شایان ذکر است که نرخ بیکاری در تابستان ۱۳۹۴ در کشور و استان تهران به ترتیب ۱۰/۹ و ۹/۲ درصد بوده است.

جدول (۳): نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری

جدول (۳): نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری														
نرخ بیکاری							نرخ مشارکت اقتصادی							عنوان
تابستان	بهار	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	تابستان	بهار	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۱۳۹۵	۱۳۹۵						۱۳۹۵	۱۳۹۵						
۱۲/۷	۱۲/۲	۱۱	۱۰/۶	۱۰/۴	۱۲/۱	۱۲/۳	۴۰/۴	۳۹/۵	۳۸/۲	۳۷/۲	۳۷/۶	۳۷/۴	۳۶/۹	کل کشور
۱۳/۳	۱۳/۵	۸/۱	۸/۳	۹/۹	۱۱/۶	۱۱/۳	۴۱/۲	۴۰/۵	۳۷/۱	۳۶/۴	۳۶/۶	۳۷/۵	۳۶	استان تهران

مأخذ: مرکز آمار ایران

براساس آخرین آمار و اطلاعات منتشر شده نرخ اشتغال در استان تهران و کل کشور در سال ۱۳۹۰ به ترتیب معادل ۸۸/۷ و ۸۷/۷ درصد بوده که با روندی افزایشی به ۹۱/۷ و ۸۹/۴ درصد در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است. این نرخ طی دوره موردنظر در استان تهران از کل کشور بالاتر بوده است.

نسبت اشتغال در استان تهران و کل کشور در سال ۱۳۹۰ به ترتیب معادل ۳۱/۹ و ۳۲/۳ درصد بوده که با روندی نسبتاً افزایشی به ۳۳/۳ درصد در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است.

طی سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۳ متوسط نرخ جمعیت دارای اشتغال ناقص در استان تهران ۳/۹ درصد و در کشور ۸/۱ درصد بوده است. همچنین در دوره مورد بررسی متوسط سهم جمعیت دارای اشتغال ناقص در کشور و استان تهران به ترتیب ۹/۱ و ۴/۳ درصد بوده است.

جدول (۵): وضعیت جمعیت دارای اشتغال ناقص								
سهم جمعیت دارای اشتغال ناقص				نرخ جمعیت دارای اشتغال ناقص				
عنوان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
کل کشور	۷/۹	۷/۸	۸/۰	۸/۶	۹/۰	۸/۹	۸/۹	۹/۶
استان تهران	۳/۵	۲/۷	۴/۰	۵/۲	۴/۰	۳/۰	۴/۵	۵/۷

مأخذ: مرکز آمار ایران

جدول (۴): نرخ اشتغال و نسبت اشتغال								
عنوان	نرخ اشتغال				نسبت اشتغال			
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
کل کشور	۸۷/۷	۸۷/۹	۸۹/۶	۸۹/۴	۳۲/۳	۳۲/۹	۳۳/۷	۳۳/۳
استان تهران	۸۸/۷	۸۸/۴	۹۰/۱	۹۱/۷	۳۱/۹	۳۳/۱	۳۳	۳۳/۳

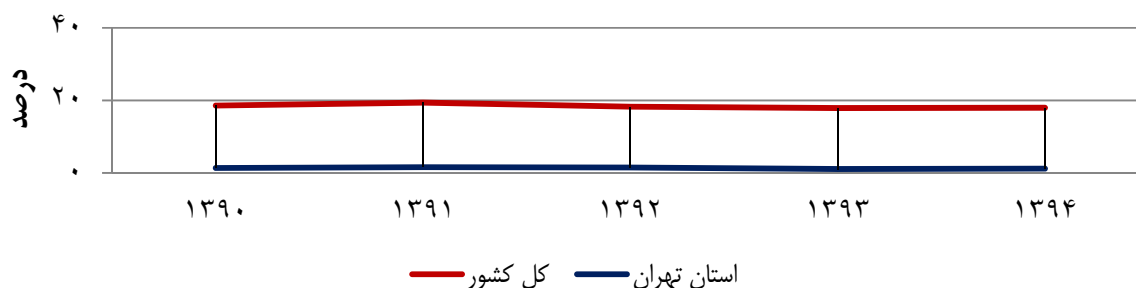
مأخذ: مرکز آمار ایران

۶. بررسی سهم اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی

آمار و ارقام منتشره از وضعیت اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی (بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات) نشان دهنده این موضوع است که در کل کشور به طور متوسط طی سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۴ سهم اشتغال بخش کشاورزی حدود ۱۸/۴ درصد، سهم اشتغال بخش صنعت حدود ۳۳/۵ درصد و سهم اشتغال بخش خدمات حدود ۴۸/۱ درصد است. سهم اشتغال کشور در بخش کشاورزی، صنعت و خدمات در تابستان ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۹/۴، ۳۱/۵ و ۴۹/۱ درصد بوده است. در استان تهران اگر چه ترتیب سهم اشتغال بخش‌های مختلف همانند کشور بوده و به ترتیب بخش خدمات، بخش صنعت و بخش کشاورزی از نظر سهم اشتغال قرار دارند ولی متوسط سهم این بخش‌ها از اشتغال، متفاوت تر از کشور می- باشد به طوری که سهم بخش خدمات حدود ۶۲/۷ درصد، سهم بخش صنعت حدود ۳۶ درصد و سهم بخش کشاورزی حدود ۱/۴ درصد است. لازم به ذکر است که آمار و اطلاعات سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در استان تهران در تابستان ۱۳۹۵ منتشر نشده است.

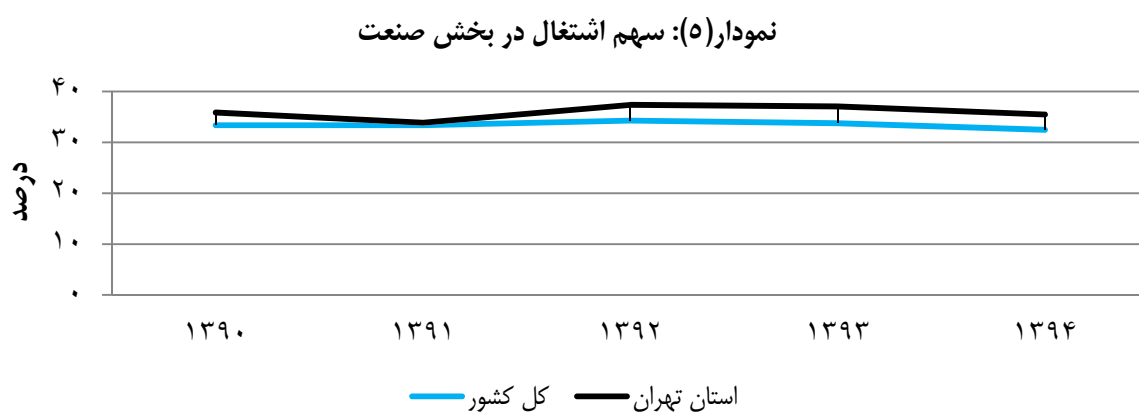
جدول (۶): سهم اشتغال در بخش کشاورزی						
عنوان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	تابستان ۱۳۹۵
کل کشور	۱۸/۶	۱۹/۴	۱۸/۳	۱۷/۹	۱۸/۰	۱۹/۴
استان تهران	۱/۴	۱/۶	۱/۵	۱/۱	۱/۲	-
مأخذ: مرکز آمار ایران						

نمودار (۴): سهم اشتغال در بخش کشاورزی

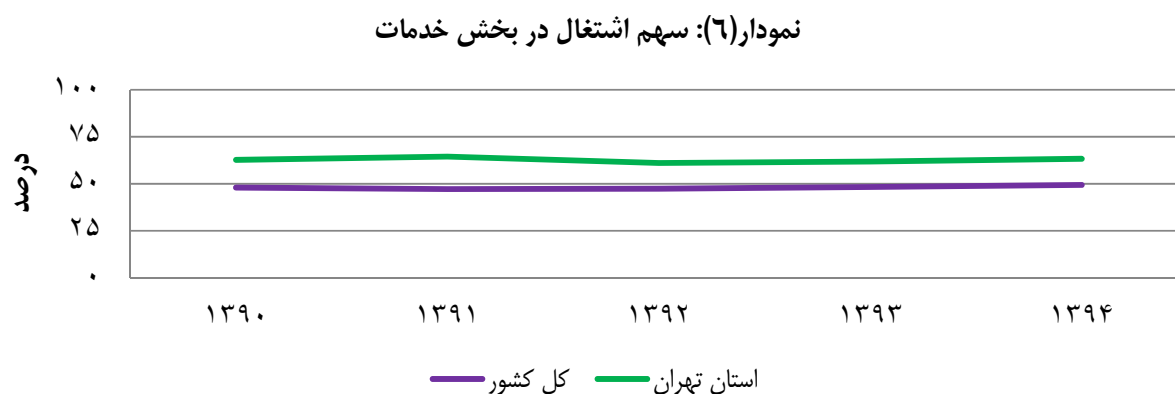
جدول (۷): سهم اشتغال در بخش صنعت						
عنوان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	تابستان ۱۳۹۵
کل کشور	۳۳/۴	۳۳/۴	۳۴/۳	۳۳/۸	۳۲/۵	۳۱/۵
استان تهران	۳۵/۹	۳۳/۹	۳۷/۴	۳۷/۱	۳۵/۵	-

مأخذ: مرکز امار ایران

جدول (۸): سهم اشتغال در بخش خدمات						
عنوان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	تابستان ۱۳۹۵
کل کشور	۴۸/۰	۴۷/۲	۴۷/۴	۴۸/۳	۴۹/۴	۴۹/۱
استان تهران	۶۲/۷	۶۴/۵	۶۱/۱	۶۱/۸	۶۳/۳	-

مأخذ: مرکز امار ایران

۷. جمع‌بندی

- ✓ در تابستان ۱۳۹۵، جمعیت فعال کشور به حدود ۲۶/۴ میلیون نفر و جمعیت شاغل به حدود ۲۳ میلیون نفر رسیده که بیانگر افزایش ۱ میلیون و ۲۳۰ هزار نفر در جمعیت فعال و ۶۲۸ هزار نفر در جمعیت شاغل نسبت به تابستان ۱۳۹۴ است.
- ✓ میزان افزایش در عرضه نیروی کار در تابستان ۱۳۹۵ بیش از میزان تقاضای افزوده شده برای نیروی کار در فصل مذکور بوده که موجب افزایش نرخ بیکاری در کشور و استان گردیده است.
- ✓ نرخ بیکاری در جوانان ۱۵ تا ۲۴ سال و ۱۵ تا ۲۹ سال در کشور تقریباً دو برابر نرخ بیکاری گروه سنی ۱۰ ساله و بیشتر در کشور می‌باشد.
- ✓ نرخ مشارکت اقتصادی در زنان نسبت به مردان کمتر بوده و بنابراین بیکاری زنان بیشتر از مردان بوده و بازار کار با تداوم عدم تعادل جنسیتی روبرو است.